

Nyílt Lapok 2001/1
Az Echo Innovációs Műhely munkatanulmány sorozata

Háttér tanulmány
a Zirc városi ifjúsági koncepcióhoz

© Copyright Echo Nonprofit Network, 2001

A „Nyílt Lapok” az Echo Innovációs Műhely közhasznú egyesület műhelytanulmány sorozata. Elsődleges célja, hogy közreadja azokat az elméleti és gyakorlati eredményeket, tanulmányokat, melyek az Echo Nonprofit Network projektjei során készültek és úgy gondoljuk, hogy más civil szervezetek számára is hasznosíthatók.

A műhelytanulmányok nem tudományos közlemények, eredetileg nem publikációs szándékkal készültek, hanem valamilyen kutatási vagy fejlesztési program szakértői háttéranyagként, módszertani segédleteként vagy alapozó tanulmányaként. Éppen ezért a műhelytanulmányok kéziratnak minősülnek, hivatkozni ennek figyelembevételével csak a feltüntetett szerzők, annak hiányában a tanulmányt jegyző szervezet engedélyével lehet.

A tanulmányokkal, jelentésekkel kapcsolatos megjegyzéseket, hozzászólásokat és kritikákat a szerzők és az Echo Nonprofit Network szívesen fogadja.

Ha kapcsolatba szeretne kerülni nonprofit műhelyünkkel, vagy ha tanulmánnyal kapcsolatban további információra van szüksége, kérjük írjon az info@echosurvey.hu címre vagy keressen bennünket a www.echonetwork.hu honlapon található kontaktok valamelyikén.

A szerzők és az Echo Nonprofit Network a műhelytanulmány másodlagos közlésével, sokszorosításával, más tanulmányok részeként való felhasználásával kapcsolatos szerzői jogokat fenntartja magának.

Ifjúsági koncepció készítése Zircen 2001

Munkaanyag a helyi szakértőknek

Az ifjúsági koncepció kidolgozására Zirc Város Önkormányzatának, a helyi szakemberek és az ECHO Oktatókutató Műhely együttműködésében kerül sor. ECHO projekt azonosító ECHO 60/2000.

1. Az ifjúsági koncepció készítésének folyamata

Az önkormányzati ifjúságpolitika legmagasabb szintű jogforrása az Alkotmány, amely többek közt kimondja hogy államunk különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, továbbá védelmezi az ifjúság érdekeit. Emellett számos ENSZ egyezmény (Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény, Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, valamint az Oktatásban Alkalmazott Megkülönböztetés Elleni Küzdelemről Szóló Egyezmény) határoz meg olyan elveket és jogokat, amelyek érvényesüléséhez szükséges az önkormányzat támogató közege is.

Az önkormányzat ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény - 1994 óta¹ - felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. A hivatkozott önkormányzati törvény 70.§-a értelmében a megyei önkormányzatnak kötelező gondoskodnia - többek közt - gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítésével kapcsolatos feladatokról és a gyermek- és ifjúságvédelmi szakellátásról². Ezekon kívül az adott önkormányzat ifjúságpolitikájának kialakításakor a gyermekvédelmi törvény³ és a közoktatási törvény a két legfőbb vezérlő jogszabály.

A Magyar Országgyűlés határozata⁴ alapján a Kormánynak 1997-ben jelentést kellett a törvényhozás elé terjesztenie a gyermekek és az ifjúság életkörülményeinek alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről⁵. A parlamenti beszámoló megállapítja, hogy az önkormányzatok jelentős része felmérte és áttekintette, milyen a gyermek- és ifjúsági korosztályokhoz tartozók egyéni és kollektív helyzete az önkormányzat illetékességi területén. A kormány feltételezte, hogy a helyzetelemzések nemcsak a fennálló állapot leírását tükrözik, hanem azt a változást is, amelyet egyfelől a gyermek- és ifjúsági célú

---

¹ 1994. évi LXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése

² 1994. évi LXIII. törvény 40.§-ával megállapított szöveg.

³ 1997. évi XXXI. törvény gyermek védelméről és az 1993/LXXIX törvény a közoktatásról

⁴ 106/1995. (XI. 1.) OGY határozat

⁵ Magyar Köztársaság Kormánya J/4183. számú jelentés a gyermekek és az ifjúság életkörülményeinek alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről.

vagyon (intézmények, létesítmények, támogatások stb.) felszámolódása, a rendelkezésre álló pénzeszközök megszűnése, a kedvezményrendszer szinte teljes erodálódása, a tanácsi-önkormányzati gyermek és ifjúsági ügykör megszűnése, másfelől az új-alakuló gyermek és ifjúsági civil szféra, az egyéni és közösségi kezdeményezések, az egyházak és felekezetek aktivitásának növekedése képviselnek.

A törvényi feladatnak megfelelően több önkormányzat kezdte meg, illetve folytatta a gyermek- és ifjúsági korosztályokhoz tartozó lakosok, az egyének számára hozzáférhető tanácsadás megszervezését életviteli, érdek- és jogérvényesítési, pályaorientációs, családalapítási, munkavállalási, mentálhigiénés, szabadidő-töltési kérdésekben elsősorban civil szervezetek közreműködésével

Mivel a törvényekből nem derül ki, hogy pontosan milyen ifjúsági feladatai vannak az önkormányzatnak, ezért alapvető, hogy az adott település önkormányzata kidolgozza a saját ifjúsági koncepcióját.

Az önkormányzati ifjúságpolitika feladata

Azokban az országokban, ahol a kormányzati szerepvállalás csökken, - hosszútávon Magyarországon is ez a tendencia lesz majd érzékelhető - az ifjúságpolitikák jól megfigyelhető jellegzetessége az, hogy körülhatárolják az állam szerepét az ifjúsági ügyeket illetően. Ennek a szerepnek egy egészséges társadalomban a törvényi háttér, az önszerveződés lehetőségének és az anyagi források egy részének biztosítására kell korlátozódnia. A többi feladatot a helyi önkormányzatoknak és a civil társadalomnak kell megoldania.

Az önkormányzati ifjúságpolitika kulcsa egyetlen fogalom: integráció. Ez a mi esetünkben két folyamatot kell, hogy lefedjen. Amikor társadalompolitikáról beszélünk abból indulunk ki, hogy a társadalom egy létező rendszer, melynek alrendszerei vannak. Az alrendszerek működését tanulmányozzák és szabályozzák a különböző "kötőjel-politikák". Ebben a rendszerben az ifjúságról való koncepciózus gondolkodás feladata, hogy garantálja a fiatalokkal mint egészszel, mint komplex jelenséggel való foglalkozást, hogy ne csak, mint egy-egy társadalmi probléma hordozója jelenjenek meg. Ez az egyik integrációs folyamat.

A másik nem a nagy alrendszerekhez kapcsolódik, hanem a döntéshozatali mechanizmushoz. Ebben a dimenzióban az integráció azt jelenti, hogy fiatalokat be kell vonni a helyi társadalmi döntésekbe és azok végrehajtásába.⁶ Ez esetünkben elsősorban azt jelenti,

---

⁶ Nyugat-Európában már évek óta foglalkoztatja az ifjúságpolitikásokat ennek az elvnek a gyakorlatba való átültetése, több sikeres és még több sikertelen modellt dolgoztak ki.

hogy az adott település ifjúsági koncepciójának, stratégiai tervének végrehajtásában a legfontosabb szerepet maguknak a fiataloknak illetve, szervezeteinek kell szánni.

Az integráció két folyamata - a második különösen - kormányzati szinten működésképtelen. Éppen ezért mindez nem is a kormány feladata kell, hogy legyen, hanem a helyi önkormányzatoké.

Magyarországon több mint 3100 települési önkormányzat működik. Felvetődhet a kérdés, hogy egyáltalán mekkora településen van értelme beszélni önálló ifjúságpolitikáról. Erre a válasz az, hogy az ifjúságpolitikának mint szemléletnek, mint gondolkodásmódnak bármekkora településről is legyen szó van létjogosultsága. A kisebb településen kevesebb a feladat, kevesebb és más jellegű problémák vannak, ezért nincs mindenhol szükség arra, hogy deklarált, önálló ifjúságpolitika garantálja az "ifjúságbarát" szemlélet meglétét a döntéshozatali és végrehajtási mechanizmusokban. Egy városi önkormányzat azonban, ha meg akar felelni a kihívásoknak, kénytelen differenciáltan kezelni az egyes problémákat és nincs arra mód, hogy minden egyes kérdés tárgyalásakor megjelenjenek a fiatalok, mint szempont. Éppen ezért ezeken a településeken szükség van egy integráló (és a végrehajtást koordináló) ifjúságpolitikára vagy inkább ifjúsági stratégiára, amely garantálja, hogy az ifjúság bevonódjon a döntésekbe, vagy ha nem is vonódik be, legalább mint szempont jelen legyen. Fontos kihangsúlyozni, hogy a fiataloknak nem arra van szükségünk, hogy mások képviseljék érdekeiket, vagy, hogy mások oldják meg helyettük a problémáikat. Sokkal inkább arra, hogy önszerveződési lehetőségek birtokába jussanak és ezzel élni is tudjanak.

Önkormányzati ifjúsági koncepció alkotása

Az önkormányzati koncepciók célja - az esetek legnagyobb részben -, hogy a jelen állapotának, igényeinek és lehetőségeinek tudatában az önkormányzat szándékait meghatározza egy-egy terület, ellátandó feladat funkcióinak és formáinak fenntartására vagy - ha hiányzik - megteremtésére. A koncepció a szükségletek, a feladatok, a megoldási módok számavétele, továbbá olyan döntéshozatali elvek, irányok meghatározása, amely megvalósulása során a meglévő értékek megőrizhetők, a hiányosságok pótolhatók és a település adott területén a plurális fejlődési tendenciák továbbra is biztosíthatók.

A koncepció és feladatterv alkotás fázisai:

I. Helyzetkép készítése

- Ifjúságkutatás lebonyolítása a 12-18 éves korosztályban
- Információ gyűjtése a 18-29 éves korosztály problémáiról
- Jelenlegi ifjúságpolitikai intézmények számbavétele

- Meglévő dokumentumok elemzése (házirend, SZMSZ, feladattervek, stratégiák)
- II. Helyi szakértői munkacsoport alakítása**
- A munkacsoport felkészítése
  - Definíciós kérdések megválaszolása (kire terjed ki, a koncepció fő funkciója)
  - SWOT analízis elkészítése (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek)
  - A koncepció fő témaköreinek meghatározása és a részterületek felosztása
- III. Koncepció összeállítása**
- Részanyagok megvitatása
  - Stratégiai koncepció szerkesztése
  - Rövidtávú feladatterv kidolgozása - operatív elemek, lépések meghatározása
  - Hosszútávú feladatterv kidolgozása - operatív elemek, lépések meghatározása
- IV. Társadalmi nyilvánosság megteremtése**
- Civil szervezetek felé
  - Lakosság felé
  - Fiatalokkal foglalkozó szakma felé
- V. Önkormányzati döntések**

Az önkormányzati ifjúsági koncepciónak a konkrét javaslatokon túl látens feladata biztosítani, hogy, mint szempont jelen legyenek a fiatalok érdekei, problémái minden egyes döntési szinten, minden egyes döntésénél.

A koncepció alkotás szervesen épít a helyi segítségre (pl. pedagógusok, önkormányzati szakemberek, ifjúsági szervezetek, média). A szükséges szempontok figyelembevételével - az előzetes egyeztetés alapján - a teljes program lebonyolítására konkrét terv készül. A terv tartalmazza majd mindazokat az elemeket és lépéseket, amelyeknek a munka során meg kell jelenniük. Ez adja a munkafolyamat módszertani, szervezési és lebonyolítási háttérét, ütemtervét.

2. Az 1998-as városi ifjúságkutatás összefoglalója

Zircen 1998-ban készült egy átfogó ifjúságkutatás a 12-18 éves korosztály problémáiról, mely a koncepció alkotás helyzetfeltáráshoz jó kiinduló pont. *(Jelen anyagban ismertetett összefoglaló a teljes kutatási anyag rövidített változata, a részletes kutatási beszámoló hozzáférhető a Polgármesteri Hivatalban.)*

Zirc Város Önkormányzata döntött arról, hogy 1998-tól a gyermek és ifjúsági feladatok hatékonyabb ellátása céljából ifjúsági referenst alkalmaz. Az ifjúsági referens munkája szempontjából, valamint az önkormányzat ifjúsági koncepciójának elkészítéséhez elengedhetetlen, hogy a város vezetői és szakértői reálisan lássák a fiatalok helyzetét, problémáit, megismerjék az érintett korosztály viszonyrendszerét, attitűdjeit, az orvosolandó problémák összetevőit.

A zirci ifjúságkutatás során nem vizsgáltuk a teljes ifjúsági korosztályt, alapvetően a 12-18 éves korosztályba sorolható, 7-13. évfolyamos, Zircen tanuló diákokra fókuszált adatfelvételünk. A kutatás során kétféle empirikus adatgyűjtési módszert választottunk. Az érintett korosztály körében önkitöltős kérdőíves adatfelvételt végeztünk (survey), míg a fiatalokkal foglalkozó szakemberek körében egy fókuszcsoportos problémafeltáró interjút bonyolítottunk le. Az adatfelvételre 1998. február 10. és március 6. között került sor.

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat elemzést SPSS programmal végeztük. Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, rangsoroljanak szervezeteket, tevékenységeket négy, illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százás értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

A feldolgozás során a primer adatfeldolgozáson, az alapmegoszlások közlésén túl, az összefüggések és a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására két és háromdimenziós elemzéseket készítettünk, korreláció és szórás vizsgálatokat, valamint faktor- és klaszteranalízist végeztünk.

Általános demográfiai helyzetkép

A vizsgált korosztályban tanulók 14 százaléka kiskorú, a túlnyomó többség, 66 százalék fiatalok, s a fennmaradó 20 százalék jogilag felnőtt.

Zircen két alap és két középfokú oktatási intézmény működött. A vizsgálatunk mind a négy iskolára kiterjedt, de nem egyenlő arányban. A középiskolákban teljes körű, míg a két általános iskolában csak hetedik és nyolcadik osztályt érintő adatfelvételre került sor. Ennek megfelelően a vizsgálat 80 %-ban a két középiskola tanulójának véleményét tartalmazza.

A válaszolók neme szerinti összetétel megfelel a korcsoportra jellemző általános demográfiai helyzetnek, minimális fiú többlettel találkozhatunk, a diákok 53 %-a fiú. Ha azonban a tanulók nem szerinti összetételét vizsgáljuk az egyes városi iskolák dimenziójában - ahogy az várható volt - jelentős eltérés tapasztalható. A szakképző intézet fiús, a gimnáziumban pedig egyértelmű lány dominancia van.

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A Zircen tanuló diákok 7 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett, 58 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 24 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 11 százalék. Ezt befolyásolja, hogy a két zirci középiskola tanulójának jelentős része (a gimnáziumban 67, az SZKI-ban 74 %) nem zirci lakos, hanem az alacsonyabb iskolázottsági szinttel rendelkező kis településekről jár be. Ezzel párhuzamosan érezhető, hogy a képzettebb zirci szülők - már csak kínálati paletta szélessége miatt is - Veszprém vagy más városban lévő középiskolába járatja a gyermekét.

A Zircen tanuló diákok több mint fele (60 százaléka) nem zirci lakos. A nagy arányú bejárók egyenesen következnek abból, hogy a város kistérségi központ. (Veszprémből elsősorban a csak Zircen meghirdetett szakirányú képzések miatt jöttek.) Jellemző, hogy városokból (Veszprém, Tapolca, Pápa, Várpalota, Székesfehérvár, Győr, Balatonalmádi) csak minden ötödik bejárós érkezik, a többség több mint 60 kistételepülésről jár be.

A tanulók túlnyomó többsége szüleivel lakik együtt, 12 százalékuk csak az egyik szülővel él közös háztartásban, s 4 százalékuknak nincs napi kapcsolata az édesanyjával vagy édesapjával.

Az iskola világa

Azt kértük a tanulóktól, hogy az iskolában folyó pedagógia, szakmai munkát 27 állítással való egyetértésük alapján egy négyfokú skálán értékeljék. Ezeket az értékeket átszámoltuk egy százfokú skálára.

Az iskolák tanulói a legnagyobb elégedettséget a pedagógusok szakmai felkészültségével kapcsolatban fogalmazták meg. Szintén magas, 71 pontos egyetértésről számoltak be az órai számonkérés korrektségének kérdésében és a rossz jegyek kijavításának lehetőségével kapcsolatban. A leginkább elutasított kijelentések pozitív és negatív tartalmat egyaránt jelentenek. Pozitív, hogy nem jellemző a testi fenytés, a lelki terror, a megalázó helyzet, valamint az, hogy a diákok levelét elolvassák a tanárok. Negatívum azonban, hogy a diákok jellemzően nem tartják be a házirendet, továbbá hogy kevésbé foglalkoznak a diákok egyéni problémájával az iskolában tanító pedagógusok.

Az életkor dimenziójában vizsgálva a kérdést jól kirajzolódó tendencia, hogy az idősebb diákok kritikusabban értékelik a pedagógusok és az iskola munkáját. A kiskorú és a felnőtt tanulók közötti véleménykülönbség 10-18 pont. Különösen nagy, 20 pontos eltérés tapasztalható az oktatás tartalmának megítélésében.

Az iskolában folyó szakmai munkával elégedettebbek a lányok, az alacsonyabb évfolyamban tanulók valamint a magasabb tanulmányi eredményeket elérő diákok.

Az oktatási intézmények technikai felszereltségével való elégedettség esetében is érezhető tendencia rajzolódik ki. A fiúk - akik természetesen érzékenyebbek a technikai kiegészítőkre - kritikusabb véleményüknek adtak hangot.

A városban tanuló diákok összesített átlaga közepes, számszerűsítve 3,32. Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok 13 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2,49 közötti átlag), további 45 százaléka közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2,5-3,49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók közel fele, 42 százaléka. Ha összehasonlítjuk az egyes iskolák adatait - ahogy az várható volt - azt tapasztaljuk, hogy a legmagasabb tanulmányi átlagot a gimnázium tanulói produkálták (3,86). Jól kirajzolódó trend, hogy az elsőéveseknek (IX. évfolyam) okoz legnagyobb problémát a követelmények teljesítése, míg a legjobb átlagot a harmadikosok tudták felmutatni.

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére. A kulturális töke hiánya vagy

kisebb "mennyisége" utolérhető a zirci/bejárós diákok változó mentén is. A bejárós diákok - akik többsége a környező kisebb, hátrányosabb helyzetű településről jár be - tanulmányi átlaga néhány tizeddel minden dimenzió mentén rosszabb.

Intézmények szerint - érthető módon - a szakképesítést nem adó gimnáziumból akarják a legtöbben beadni majd a felvételi jelentkezési lapot, 85 százalékuk. A szakképző intézet diákjainak 47 százaléka már most eldöntötte, hogy tovább akar tanulni valamilyen módon, 37 százalékuk még hezitál. Egyértelműen csak 16 százalékuk tekinti az iskoláját az intézményes tanulás utolsó állomásának. Jól megfigyelhető, hogy a Zircen lakó és Zircen tanuló fiatalok sokkal magasabb arányban akarnak továbbtanulni, mint a környékről bejáró tanulók.

Az intergenerációs mobilitásra vonatkozó szándék jelen van a szakmunkás és az érettségizett szülők gyermekeinél. A szakmunkás szülők gyermekeinek 63, az érettségizett szülők gyermekeinek 75 százaléka tűzte ki célul a továbbtanulást.

Az iskolai tanulmányok állami oktatási rendszeren belül való folytatásának legmeghatározóbb eleme a diák jelenlegi tanulmányi eredménye. A jó tanulók számára evidencia, hogy folytatni kell a tanulmányokat. A középiskolából jelentkezők közül a legtöbben mérnöki, jogi és államigazgatási, valamint katonai, rendőrtiszti főiskolát, egyetemet neveztek meg.

Egészségmegőrzés

A kérdés a Reguly SZKI-ban a legnagyobb probléma, ahol is a diákok 52 százaléka válaszolt igennel, s minden harmadik tanuló rendszeres dohányzónak vallotta magát., a rendszeresen dohányzók között a fiúk, az alkalmi dohányosok között pedig a lányok vannak magasabb arányban képviseltetve. A gyermekek közötti 21 százalékos alkalmi dohányzó aránya a középiskolában megduplázódik. Mire nagykorúvá válnak, már nem bővül a dohányosok köre, csak belső struktúrája alakul át, 15 százalékra csökken az alkalmi dohányosok aránya, s ezzel párhuzamosan 34 százalékra növekszik a rendszeresen dohányzóké.

Az, hogy egy fiatal elkezd dohányozni alapvetően kétféle minta miatt lehetséges. Az egyik a negatív családi példa, a másik a kortárs csoport hatása. A zirci tanulók családjának felében - a szülőket nem számítva - van dohányos, 58 százalékban a szülők között is van rendszeres dohányos. Ennél is rosszabb eredményeket kapunk, ha tovább szélesítjük a közösségi teret. A diákok 88 százalékának van a baráti körében olyan, aki dohányzik, s gyakorlatilag mindenkinek van dohányos osztálytársa. A családi hatást vizsgálva azt látjuk,

hogy a nem dohányos családban a gyermek 62 százalékos eséllyel nem lesz dohányos, míg a dohányos családban 46 százalékos eséllyel válik belőle is dohányos.

A dohányzásnál sokkal kevésbé elterjedt - gyakorlatilag elutasított - a kábítószeres fogyasztása. A tanulók 93 százaléka soha nem próbált ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószerrel, s csupán 2 százaléka rendszeres fogyasztó. Azt, hogy a kábítószer rendszeres fogyasztása mindössze a tanulók 2 százalékát érintené, fenntartásokkal kell kezelnünk, valószínűsíthető, hogy a valós arány ennél jóval magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók közel fele ismer olyan fiatalt, aki kábítószer fogyaszt, 15 százalékának a barátai körében is van.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb "drog" az alkohol. Ez érezhető a zirci fiatalok körében is, ugyanis a tanulók mindössze 14 százaléka nem ivott még soha alkoholt. A rendszeres alkohol fogyasztók aránya 7 százalék - saját bevallásuk alapján. Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést kiderül, hogy a fiúk között többen vannak a rendszeres, a lányok között pedig az alkalmi alkohol fogyasztók.

Megdöbbenítő, hogy a fenti, egészségre ártalmas szerektől teljesen mentes életet tíz tanulóból csak egy él.

Szabadidő

A fiatalok szabadidős tevékenysége éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. A zenehallgatás már annyira természetes (akár háttérként), hogy nem is feltűnő. A barátokkal való együttlét is mindennapos. A tévé és a video a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is, ugyanis nem kell semmit csinálni, csak ülni a képernyő előtt. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága, a felnőttek is ezt jelölték meg a leggyakoribb szabadidős tevékenységnek egy 1995 és 1997 közötti vizsgálatsorozatban. A könyvolvasás 45 százalékos említettsége igen alacsony és figyelmeztető is egyben. A könyvet sokak szerint felváltó számítógép 30 százalékos említettsége még elmarad az előbbtől, de már magas, hiszen azt jelenti, hogy minden harmadik fiatal több-kevesebb rendszerességgel hozzájut a géphez, ami azt mutatja, hogy a virtuális valóság előretörése igen gyors, és ez éppen a hagyományos formák rovására történik. Végül a minden negyedik fiatal által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be).

Közéleti aktivitás

A politika iránti érdeklődés a fiatalok körében igen alacsony, mindössze 32 pont a százfokú skálán.

Az önkormányzat fiatalokkal kapcsolatos települési feladatainak megfogalmazásakor a fiatalok mindössze 42 százaléka tudott mondani legalább egy dolgot. A fiatalok számára egyértelműen a szórakozási lehetőségek biztosítása a legfontosabb az önkormányzat részéről, és csak ezután lényeges az iskolával, tanulással kapcsolatos feltételek megteremtése. Figyelemreméltó, hogy az érdekvédelem a lista vége felé szerepel csak elvárásként.

Ami a fiatalok részvételét illeti a civil szervezetekben, alacsonynak mondható, ugyanis mindössze 16 százalék tagja valamilyen nonprofit szervezetnek.

A diákönkormányzat elnökét a fiatalok egyharmada ismeri személyesen, egyharmada látásból, egyharmada pedig egyáltalán nem ismeri. Olyan fiatal azonban, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni. Ez persze nemcsak a diákönkormányzat elnökére, hanem a DÖK képviselőire is jellemző, az ő esetükben mindössze a fiatalok 12 százaléka említette, hogy gondolt már arra, hogy felkeresse valamilyen problémával.

A városhoz való viszony

A fiatalok igen kritikusak a város arculatával kapcsolatban, 88 százalékuk említett legalább egy dolgot, amit szégyell a városban, míg ennél kevesebben, 77 százalék volt, aki tudott olyat mondani, amire büszke Zircen. A büszkeség tárgyai alapvetően három létesítményt jelentettek, az apátságot (143 említés), az arborétumot (125 említés) és a Természettudományi Múzeumot (67 említés). A szégyellnivalók közül a szemét volt a leggyakrabban említett (196 említés), ez azt jelenti, hogy durván minden ötödik fiatal zavarja a látványa. A szemét mellett a konkrétumok közül legtöbbször a buszmegállót említették (44 említés), emellett két különböző említés is vonatkozott ugyanarra a problémára, még hozzá közel ugyanannyi említéssel: a kocsmák (33) és a részegek (36). A lista negyedik helyén a régi, romos házak szerepeltek 28 említéssel.

A zirciektől külön megkérdeztük, hogy szeretnek-e Zircen lakni, amire 37 százalékuk azt felelte, hogy nagyon, 32 százalék inkább igen, 11 százalék inkább nem és 16 százalék egyáltalán nem.

Megkérdeztük azt is, hogy ha lenne választási lehetőség, felnőtt korában hol, melyik magyar városban telepednének le a fiatalok. A lista első három helyezettje maga Zirc (135 említés), Veszprém (130) és Budapest (99).

Család

A Zircen tanuló diákok legnagyobb része (84 százaléka) a hagyományos értelemben vett nukleáris családban él, olyan családban, ahol mindkét szülő együtt lakik a gyermekükével.

A csonka családban, vagy nem a szüleivel együtt lakó tanulók aránya valamivel magasabb a Reguly SZKI-ban, valamint a gyenge és közepes tanulók körében. Természetesen a csonka családban való nevelkedésnek számos negatív következménye lehet, de ne gondoljuk, hogy a látszólag rendezett családok mindegyike hibátlanul funkcionál. A város ifjúsággal foglalkozó szakemberei körében végzett fókuszcsoportos problémafeltáráson is megfogalmazódott, hogy a rossz családi háttér nem egyenlő a szociálisan és egzisztenciálisan rossz helyzetben lévő családokkal. Általános tapasztalat, hogy számos esetben az átlagos vagy átlagon felüli jómódú családok - talán éppen a hajtás miatt - nem működnek megtartó és visszatartó erőként. Gyakran halljuk, sőt tapasztaljuk, hogy a családi figyelem középpontjából kikerül a gyermek, nem jut rá mennyiségileg és minőségileg kielégítő figyelem, mert a szülők az egzisztenciális biztonságuk megteremtésével, vagy szinten tartásával vannak elfoglalva - nem eredménytelenül.

A Zircen tanuló fiatalok számára a munkanélküliség - csakúgy mint bármely más településen élő "kollégáik" számára - igaz egyenlőre csak közvetve, de megélt jelenség. A válaszadók egynegyedének családja érintett a munkanélküliség által. Ezeket a társadalmi folyamatokat természetesen a diákok is érzik, látják, s hatással van szemléletükre, jövőképükre is. Nem lehet közömbös számunkra, hogyan látják saját esélyeiket a munkaerőpiaci megfelelésre, hogy megtalálják a számukra ideális munkahelyet.

Általánosságban elmondható, hogy a zirci fiatalok 67 százaléka közepes, vagy nagy esélyt lát az ideális munkahelyre. Az életkor növekedésével pesszimistábbá válnak a diákok. A családban lévő - közvetlenül megélt - munkanélküliség jelentősen befolyásolja a most még tanuló diákok jövőképét, az optimisták aránya számottevően kisebb körökben.

A családalapítási szándéknak két alapvető mutatója van, a házassági és a gyermekvállalási hajlandóság. Ha megnézzük a családalapítási szándék tervezett életkorát jól körvonalazható két csúcs közötti időszak: 20 és 25 év között kívánnak a legtöbben házasodni és gyermeket vállalni. A házassági hullám első - magasabb - csúcsa a 20. életév környékén van, a második - kisebb csúcs - 25 körül. Ezzel szemben a gyermekvállalás kisebbik csúcsa van a 20. év körül, s a magasabbik a 25. évben.

A fiatalok értékrendje

A zirci fiatalok a mai világ működési rendjét, szabályszerűségeit elfogadják - bár nem kritikátlanok, de - nem lázadoznak. Elfogadják az intézményes célokat és a célok eléréséhez rendelt - olykor kíméletlen - eszközöket egyaránt. Tisztelik a törvényt. Az önmegvalósítást alapvető vezérelvként fogadják el, vallják, hogy saját sorsunk alakulásáért önmagunk vagyunk felelősek. Realisták, elvetik azt az állítást, hogy az álmok tartják fenn a világot. Alapvetően liberális beállítódásúak, de nem szélsőségesen. Ez abban is megnyilvánul, hogy a homoszexualitást mint másságot elfogadják, bizonyos esetekben a házasságon kívüli szexuális életet megengedhetőnek tartják.

Az anyagi értékek gyenge pozitív korrelációban állnak az évfolyam növekedésével valamint a gyermekvállalási hajlandósággal. Közepes erősségű összefüggés mérhető és az anyagi értékek valamint a társas értékek között, s negatív a kapcsolat humán értékekkel. Ez azt jelenti, hogy aki említett anyagi értékeket azok közül többen említettek társas értékeket is, viszont az anyagi és a humán értékek kizárják egymást.

A legsúlyosabb deviáns cselekedetnek a kábítószer árusítása, fogyasztása valamint az abortusz minősül a diákok szerint. Közepesen súlyosnak ítélik a tanulók a hazugságot, valamint a piros lámpán való áthajtást. Egyáltalán nem súlyos cselekedet a sztrájk, a verekedés, és a dolgozatnál való puskázás.

3. Szakértői/képviselői véleményfeltárás

Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény - 1994 óta⁷ - felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el.

Mivel a törvényekből nem derül ki, hogy pontosan milyen ifjúsági feladatai vannak az önkormányzatnak, ezért alapvető, hogy az adott település önkormányzata kidolgozza a saját ifjúsági koncepcióját. A koncepció és feladatterv készítése hosszú feladat, mely nem nélkülözheti a minél szélesebb körű empirikus adatok számbevételét sem.

Zirc Város Önkormányzatának ifjúsági koncepciójához több háttérvizsgálat is készül, jelen beszámoló az ifjúsági ügyekben leginkább érintett önkormányzati képviselők, bizottsági szakértők és diákönkormányzati vezetők véleményét mutatja be az önkormányzati ifjúsági munkával kapcsolatosan

A rövid kérdőívre 67 érintett válaszolt. A válaszolók között öt önkormányzati képviselő illetve külső szakértő volt, 35 fiatalokkal foglalkozó helyi szakember és 27 az ifjúsági korosztályba tartozó fiatal. Nemi megoszlásukat tekintve háromnegyedük nő, ami jól mutatja az ifjúsággal foglalkozó szakmák elnöiesedését. Életkor szerint a válaszolók fele 30 év alatti volt, tehát az ifjúsági korosztály problémáit a saját bőrükön érzik. 20 megkérdezett került ki a 30-45 éves korosztályból, s 13 fő ennél idősebb volt.

Több kérdésnél azt kértük a válaszolóktól, hogy rangsoroljanak feladatokat, fontos problémákat, értékeljenek szervezeteket, különböző területeket, négy, illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százás értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

A jobb áttekinthetőség kedvéért néhány kérdésnél mérleg-indexre átszámítva közöljük az adatokat. A mérleg-indexen a pozitív véglet a plusz 100-as, a semleges, változatlan érték a

0, és a negatív válaszok pedig a mínusz 100-as értéket kapták.

Az ifjúsági ügyek helye a városi problémák sorában

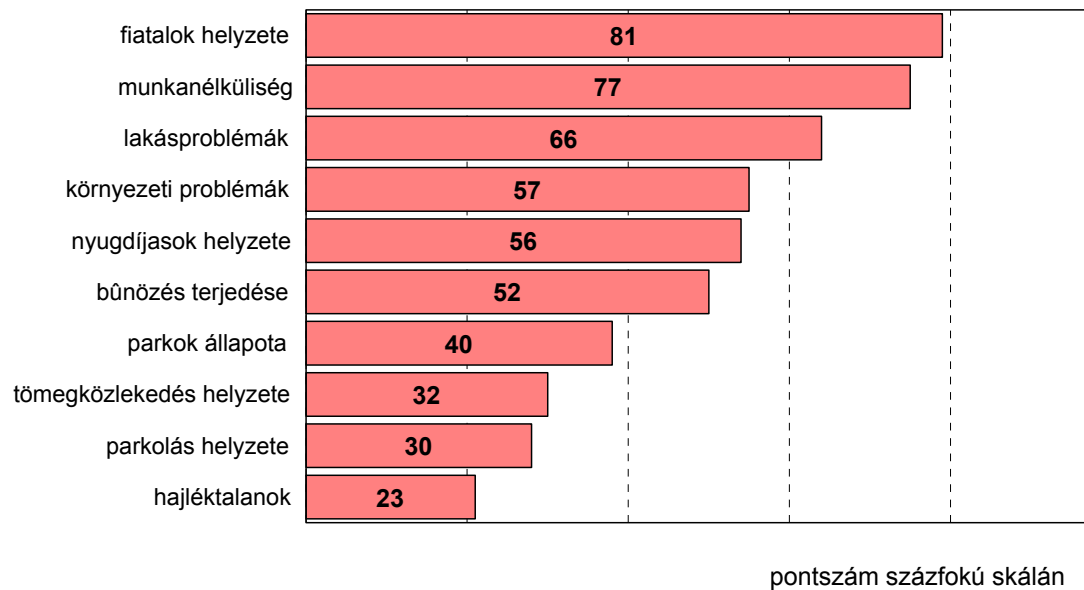
Elsőként a város általános problémáiról tudakoltuk a szakértőket. Nyitott kérdésben kérdeztünk rá a város legfontosabb gazdasági és társadalmi problémáira. Ez alapján a legtöbben a munkanélküliséget jelölték meg mint legfontosabb gazdasági problémát (minden második válaszoló), ezt követte - nem meglepő módon - a forráshiányt, a város költségvetési helyzete valamint az ipari park, illetve az ipari jellegű beruházások hiánya. Ezen kívül voltak, akik az alacsony béreket, a gyöngye gazdasági teljesítményt, a vállalkozások tőkehiányát, az idegenforgalom alulfejlettségét vagy éppen a mezőgazdaság problémáit említették. A felsorolt gazdasági problémákat tekintve meg kell jegyezni, hogy nem választhatók el a társadalmi problémáktól (a munkanélküliség is elsősorban társadalmi probléma s nem gazdasági). Nem véletlenül kapta a társadalmi dimenzióban is a munkanélküliség a legtöbb említést, de kiemelt társadalmi probléma a fiatalok elvándorlása a településről, az elidegenedés, közömbösség és a helyi összefogás hiánya. Ezekon kívül felmerült a kábítószer-fogyasztás, a devianciák, a kisebbségek helyzete, a családok létbizonytalansága, a kulturális/szórakozási lehetőségek beszűkülése, az alulképzettség és az önálló életkezdés nehézsége is.

Számszerűsítve a válaszolók a felsorolt 10 problématerület közül (munkanélküliség, bűnözés, bérlakások, hajléktalanok, parkok, tömegközlekedés, parkolás, nyugdíjasok, fiatalok, környezet) a fiatalok helyzetét tekintik a legsúlyosabb problémának, százfokú skálán 81 pont az index értéke, de 60 feletti magasnak tekinthető pontszámot kapott a lakásproblémák (kevés bérlakás) és a munkanélküliség kérdése is. Közepesen súlyos problématerület a környezeti kérdés, a parkok állapota, a bűnözés terjedése és a nyugdíjasok helyzete, s a legalacsonyabb problémaindexeket a hajléktalanok ügye, a tömegközlekedés és a parkolási helyzet kapta.

---

⁷ 1994. évi LXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése

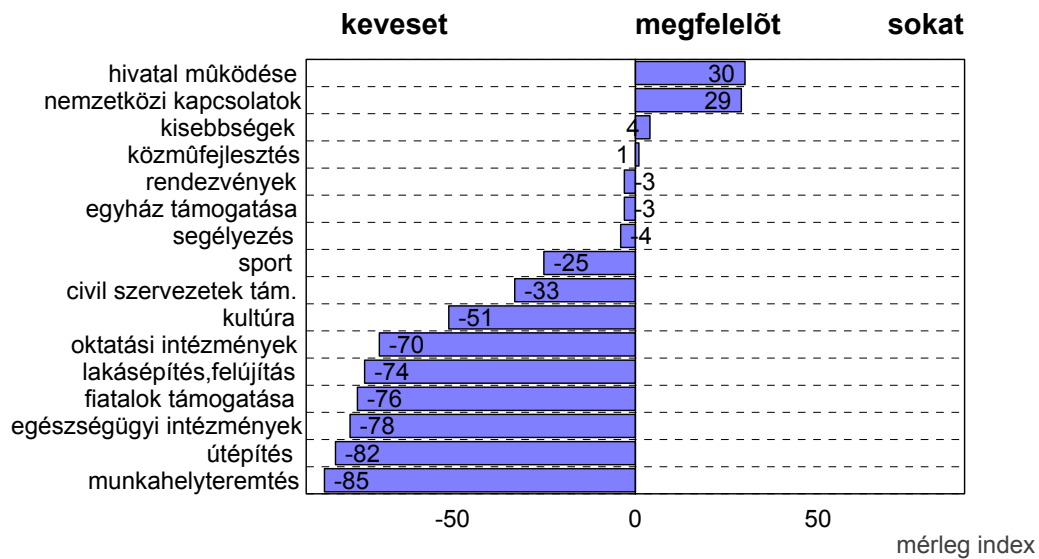
Mennyire súlyos probléma a városban?

A válaszolók korcsoportja szerint kimutatható némi eltérés, a fiatalok érzékenyebbek a bűnözése problémájára, komolyabbnak vélik a hajléktalanok problémáját, a parkolási gondokat valamint a parkok, környezet állapotát, ugyanakkor a 30 évnél idősebb szakértők, képviselők a bérlakások ügyére valamint a generációs problémákra (fiatalok és idők helyzete) adtak egy kicsit magasabb probléma-index számot.

A megkérdezett szakértők, képviselők és fiatalok véleménye szerint az önkormányzat az elmúlt évben az egyházak támogatására, a segélyezésre, a hivatal működésére, nemzetközi kapcsolatok ápolására, a kisebbségekre, közműfejlesztésre és a rendezvényekre megfelelő mennyiségű pénzt költ. Nincs olyan tétel, a szakértők szerint ahol az elfogadhatónál többet költene a város, ugyanakkor számos területet alulfinanszírozás jellemez. A kultúrára, a sportra és a civil szervezetek támogatására inkább kevesebbet (-25-61 pont), az oktatási és egészségügyi intézményekre, útépitésre, lakásprogramra, munkahely teremtésre valamint a fiatalokra pedig egyértelműen kevesebbet költött az önkormányzat az elmúlt évben, mint amennyi szükséges lenne. A felsorolásból ki kell emelni a fiatalok -75 pontos mérleg-index értékét, ami egyértelmű (ön)kritikát takar.

Az elmúlt évben az önkormányzat mennyit költött az alábbi területekre?

A fiatalok és az idősebbek között néhány terület megítélésében eltérés van. Ilyen terület az egyházak támogatása és a hivatal működése, melyekre a fiatalok szerint többet költött az önkormányzat, ugyanakkor az idősebbek a nemzetközi kapcsolatokra költött pénzt sokallják. Az alul finanszírozott területek megítélésben - köztük a fiatalok támogatásának kérdésében - egységesebbek.

	30 év alattiak	30 évnél idősebbek
hivatal működése	48	15
egyház támogatása	17	-24
kisebbségek	12	-3
nemzetközi kapcsolatok	4	50
rendezvények	-7	0
segélyezés	-15	4
közműfejlesztés	-15	13
civil szervezetek támogatása	-33	-33
sport	-41	-9
kultúra	-57	-45
oktatási intézmények	-63	-76
lakásépítés, felújítás támogatása	-63	-84
fiatalok támogatása	-71	-80
útépítés	-80	-83
egészségügyi intézmények	-81	-75
munkahelyteremtés	-90	-81

pontszám mérleg-indexen

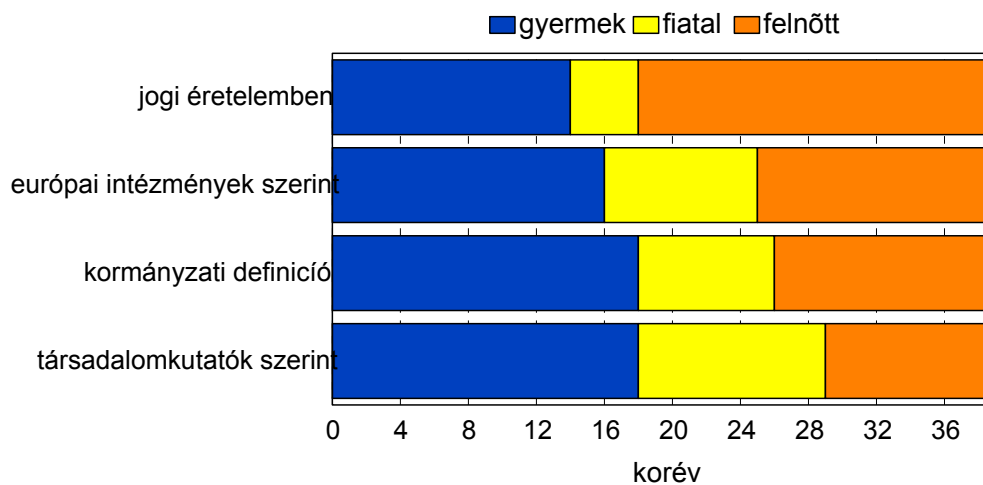
Mindezek után nem véletlen, hogy megkérdezettek túlnyomó többsége úgy vélekedett, hogy az önkormányzatnak a jövőben kiemelten kell foglalkoznia az ifjúsági problémákkal (a 67 válaszolóból 57 így gondolta)

Az ifjúsági problémák

Az ifjúsági problémák megközelítésekor a legelső tisztázandó kérdés, hogy ki tartozik az ifjúság kategóriájába. A szakirodalomban többféle dimenzió mentén szerveződhetnek a besorolások: azonos jogi státusz; homogenitás: azonos társadalmi helyzet; közös társadalmi élmény; életkori azonosság.

Mivel az azonos jogi státusz alapján csupán a korlátozottan cselekvőképesek (14-18 év) tartoznak az ifjúság kategóriába, homogenitásról (azonos társadalmi helyzetről és közös élményvilágról) pedig nemigen lehet beszélni, az egyetlen működőképesnek tűnő szegmentáló dimenzió az életkor. A szükséges jogi szabályozókat is pontosabban lehet célozni, ha életkori különbségeket teszünk. Ugyanakkor nem jellemző, hogy következetesen húznák meg az életkori határvonalakat a szakemberek és a döntéshozók. A jogi szabályozás a 0-14 éves korú fiatalokat gyermeknek nevezi, a 14-18 éveseket fiatalokként definiálja, s 18 év felett beszél nagykorú felnőttekről. Ehhez képest az európai intézmények, nyilatkozatok kitolják a gyermekkort 2 évvel, s amikor fiatalokról szól, többé-kevésbé a 16-25 év közötti korosztályt érti alatta. Leghosszabb ifjú kort (fiatal felnőtt kort) a társadalomkutatók határoznak meg, rendszerint a 18-29 év közötti lakosokat sorolják a fiatalok közé, de az ifjúságkutatók gyakran ennél is tovább szélesítik a kategóriát, s a 14-29 évesek problémáit tanulmányozzák. A kormányzati tervek is ezt célozzák, mivel a pályakezdés és az önálló életvitel elindítása egyre későbbre datálódik.

Életkori kategorizálás

Az ifjúság életkori alapon való meghatározása tehát nem egyértelmű, s ez a megosztottság jellemzi a Zirci szakértőket, válaszoló fiatalokat is. A kérdezettek közül a legtöbben (24 fő) az ifjúságkutatók által alkalmazott 14-29 éves korosztályra tekintenek úgy, mint fiatalokra, az ifjúsági koncepcióban őket kell megcélozni, de sokan (22 fő) kiterjesztenék a koncepcióban deklarált ifjúság fogalmát a 14 éven aluli gyermekekre is. 13 fő úgy nyilatkozott, hogy fiatal az, aki annak vallja, annak érzi magát. A megkérdezettek életkora szerint bontva a válaszokat, a 30 év alattiak körében magasabb volt azok aránya, akik fiatalnak azt tekintik, aki lélekben fiatal, fiatalnak vallja magát, ellenben a 30 évnél idősebbek között azok voltak egy kicsit átlagon felüli számban, akik a 30 éven aluliakra tekintenek úgy, mint fiatalra.

A megkérdezett képviselők és szakértők megosztottak abban is, hogy mennyire ismerik az önkormányzatnál az itt élő fiatalok problémáit. A megkérdezett 67 szakértőből 30 úgy véli, hogy csak egy kicsit és 30-an úgy gondolják, nagyrészt ismerik az önkormányzati szakemberek, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok. Ezek után nem meglepő, az sem, hogy arra a kérdésre, mely szerint mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit a döntésekben a képviselők, elég negatív ítélet született. Százfokú skálán az egyetértés mértéke csupán 36 pontos átlagot mutat, a többség szerint csupán egy kicsit vagy egyáltalán nem veszik figyelembe a fiatalok érdekeit az önkormányzati döntéseknél. Érdekes megnézni azt is, hogy mennyivel kedvezőbben vélekednek erről az önkormányzati emberek, mint a fiatalok vagy az

ifjúságsegítők.

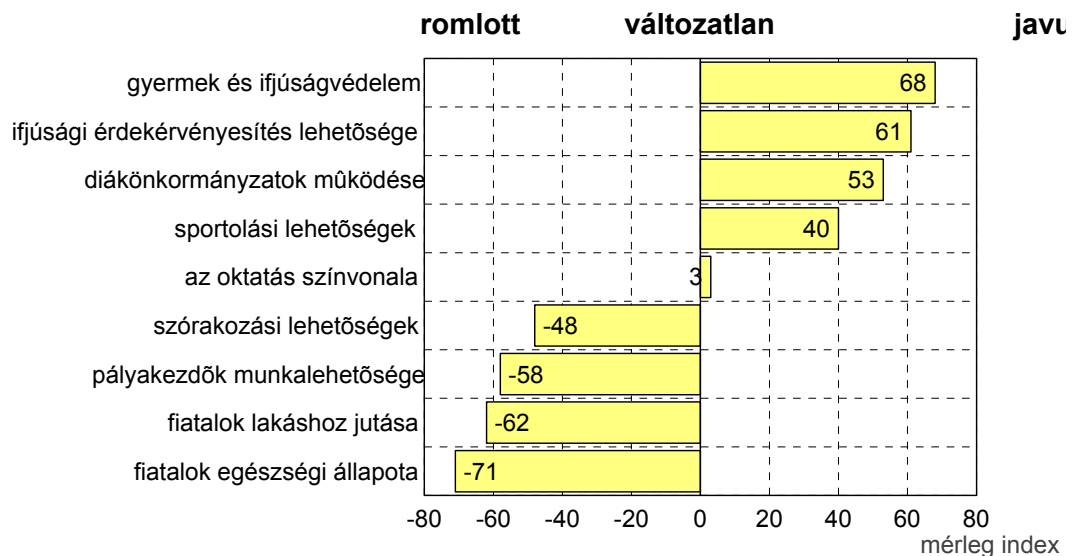
	Ön szerint mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok?	És a döntésekben mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit?
30 év alattiak véleménye	43	34
30 év felettiak véleménye	50	38
önkormányzat	67	53
fiatalokkal foglalkozók	44	31
megkérdezett fiatalok	46	38

pontszám százfokú skálán

Az elmúlt évekhez viszonyítva azonban pozitív változás történt, a véleményt nyilvánító szakértők és fiatalok 43 százaléka úgy gondolja hogy egy kicsivel nagyobb mértékben, egyharmaduk szerint sokkal nagyobb mértékben igyekszik az önkormányzat megismerni a fiatalok igényeit, s csupán egytizedük véli úgy, hogy ebben a kérdésben nem történt változás, s csak néhány válaszoló érzékelt negatív tendenciát.

Az egyes ifjúsági területeken bekövetkezett változásokat részleteiben is vizsgáltuk. Ezek alapján megerősítést nyert, hogy a legnagyobb kihívást a fiatalok egészségi helyzetének javítása, valamint a lakáshoz juttatásuk jelenti, ezeken a területeken 1990 óta határozottan romlott a helyzet, de a véleményt formálók szerint csökkentek az ifjúsági szórakozási lehetőségek és a munkalehetőségek is. Az oktatás színvonalának kérdésében nem látnak változást az elmúlt 10 év tekintetében, míg a sportolási lehetőség és a diákönkormányzatok működése kis mértékben javult, az ifjúsági érdekérvényesítés lehetősége és a gyermek és ifjúságvédelem helyzete pedig határozottan javult az utóbbi években - a megkérdezettek szerint.

Hogyan változott a helyzet az alábbi ifjúsági területeken 1990 óta a városban?

A megkérdezettek életkora szerint jellemző eltérések vannak az ifjúsági kérdésekben bekövetkezett változás tekintetében. A fiatalok kevésbé tartják rossznak a szórakozási lehetőségeket, a pályakezdők munkalehetőségét, az oktatás színvonalát és a sportolási lehetőségek alakulását mint az idősebbek, ugyanakkor kritikusabbak a diákönkormányzatok működése valamint a gyermek és ifjúságvédelem megítélésében, mint a 30 évnél idősebbek.

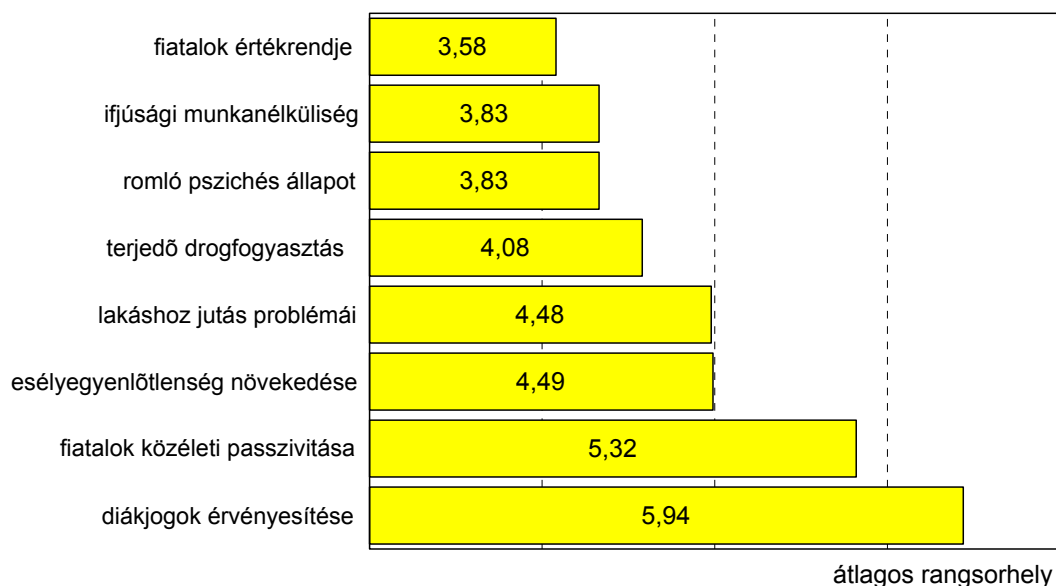
	30 év alattiak	30 évnél idősebbek
szórakozási lehetőségek	-21	-75
fiatalok egészségi állapota	-68	-74
diákönkormányzatok működése	48	57
ifjúsági érdekérvényesítés lehetősége	60	62
gyermek és ifjúságvédelem	59	77
pályakezdők munkalehetősége	-46	-68
az oktatás színvonala	16	-10
sportolási lehetőségek	55	26
fiatalok lakáshoz jutása	-50	-73

pontszám mérleg-indexen

Mivel az egyes ifjúsági problémák nem egyformán súlyosak, s az ifjúsági koncepciónak, feladattervnek is prioritásokat kell majd megfogalmaznia, arra kértük a válaszolókat, hogy rangsoroljanak nyolc tipikus ifjúsági problémát egymáshoz képest, fontosság szerint.

A legtöbben a fiatalok értékrendjének megváltozását tekintik a legfontosabbnak, ezt követi a romló pszichés helyzet (szorongás, idegesség) és a pályakezdő munkanélküliség. A és a terjedő drogfogyasztás, a lakáshoz jutás és az esélyegyenlőtlenség általában a sorrend közepén, a fiatalok közéleti passzivitása valamint a diákjogok problémaköre pedig egyértelműen a sorrend legvégére került. Ha összességében nézzük a helyezések átlagait, akkor a következő ábrán bemutatott sorrendet kapjuk (itt értelemszerűen az alacsonyabb átlagpontoszámok jelzik a nagyobb fontosságot). Jól látszik, hogyan különül el a legfontosabb (értékrend) és a legkevésbé fontos (közélet, diákjogok) probléma az átlagtól.

Az ifjúsági problémák fontossági sorrendje

Rangsor	30 év alattiak	30 évnél idősebbek
1.	terjedő drogfogyasztás	fiatalok értékrendjének megváltozása
2.	romló pszichés állapot	ifjúsági munkanélküliség
3.	fiatalok értékrendjének megváltozása	romló pszichés állapot
4.	ifjúsági munkanélküliség	esélyegyenlőtlenség növekedése
5.	lakáshoz jutás problémái	lakáshoz jutás problémái
6.	esélyegyenlőtlenség növekedése	terjedő drogfogyasztás
7.	fiatalok közéleti passzivitása	fiatalok közéleti passzivitása
8.	diákjogok érvényesítése	diákjogok érvényesítése

A fiatalok és az idősebbek által felállított probléma rangsor némileg eltérő. Míg a 30 évnél idősebbek az értékrendi problémákat sorolták az első, a munkanélküliséget a második helyre a drogfogyasztás terjedését pedig csak a hatodikra, addig a fiatalok szerint ez utóbbi a legfontosabb ifjúsági probléma, s ezt a romló pszichés állapot (szorongás, stressz stb.) követi.

Mindent összevetve a megkérdezettek szerint a zirci fiatalok helyzete a régió belüli más hasonló településekhez képest se nem jobb, se nem rosszabb. Az ifjúságsegítők körében egy kicsit többen vannak, akik szerint a zirci fiatalok rosszabb helyzetben vannak a többi településhez képest, az érintett fiatalok körében pedig egy azok vannak felül reprezentálva, akik szerint jobb a helyzetük, mint a régió átlaga.

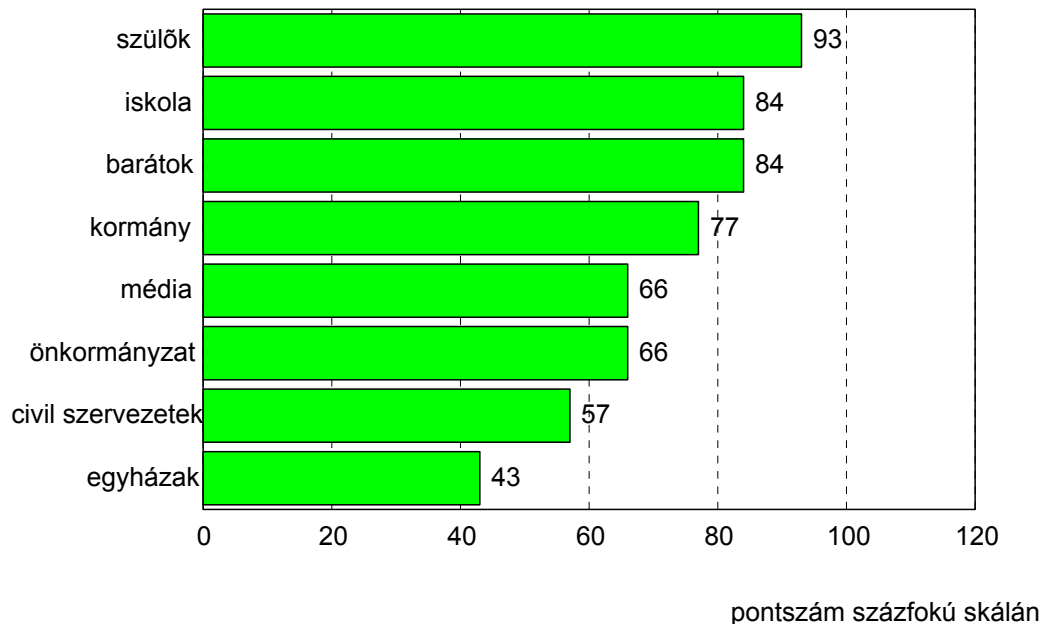
Ebben természetesen szerepük van az ifjúsági ügyekben érintett szakembereknek is. A szakemberek (pedagógusok, orvosok, tanácsadók, képviselők) munkáját általában közepesre minősítették a kérdőívet kitöltők. Az ifjúsági ügyekben érintett szakemberek közül az ifjúsági és civil kapcsolatok referensével a legelégedettebbek, iskolai osztályzatokkal kifejezve 4.1-re értékelték munkájukat, őt követik a családsegítők (4.0) és a védőnők (3.6). Az ifjúságorvosok, a tanácsadók, a szociális munkások és a pedagógusok 3.1-3.4 közötti osztályzatot kaptak, s a középeket nem éri el a művelődésszervezők (2.9) és az önkormányzati képviselők munkájával való elégedettség (2.7). Jellemző, hogy a fiatalok egy kicsit elégedettebbek, míg az önkormányzati képviselők, szakértők kritikusabbak.

	önkormányzati szakértők szerint	ifjúságsegítők szerint	fiatalok szerint
pedagógusok	3.2	3.2	3.1
ifjúságorvosok	3.3	3.6	3.3
szociális munkások	2.7	3.4	3.2
művelődésszervezők	2.8	2.4	3.7
családsegítők	3.2	4.1	3.8
önkormányzati képviselők	3.2	2.2	3.0
tanácsadók	3.5	3.7	3.0
védőnők	3.7	3.6	3.5
ifjúsági és civil kapcsolatok referense	4.4	3.9	4.1
átlag	3.2	3.4	3.5

átlag osztályzat

Az ifjúsági koncepcióból fakadó feladatok végrehajtásában széles társadalmi összefogásnak kell érvényesülnie. Ugyanakkor az egyes intézményeknek, szervezeteknek, csoportoknak nem biztos, hogy egyforma szerepet kell szánni.

Kinek mekkora szerepe van az ifjúsági problémák kezeléséb

Az ifjúsági problémák kezelésében, megoldásában a legfontosabb szerepe a fő szocializációs színtereknek (család, iskola, kortárs csoport) van, ezek közül is kiemelkednek a szülők. Az ifjúsági problémák megoldásában a megkérdezett képviselők és szakértők a kormány szerepét is igen fontosnak tartanák (77 pont). A médiának, az önkormányzatnak és a civil szervezeteknek közepes, az egyházaknak pedig csak egészen kis szerepe lehet az ifjúsági problémák megoldásában, kezelésében.

Az ifjúsági koncepció elemei

Konszenzus van abban, hogy az önkormányzatnak részt kell vállalnia az ifjúsági problémák megoldásában. Ehhez természetesen meg kell találni az önkormányzatban belül a legmegfelelőbb szervezeti formát. A többség leghatékonyabb megoldásnak az önálló ifjúsági bizottságot tartja, de a bizottságok közötti ifjúsági koordinációs tanács felállítását is többen javasolták. Az ifjúsági tanácsnok kinevezése és a valamilyen bizottságon belüli ifjúsági albizottság inkább elutasított megoldási módnak tűnik. Érdeemes megnézni, hogyan oszlanak meg az ezirányú javaslatok.

önkormányzati szakértők javaslata	ifjúságsegítők preferált javaslata	fiatalok által preferált javaslat
bizottságok között ifjúsági koordinációs tanács vagy ifjúsági tanácsnok kinevezése	önálló ifjúsági bizottság vagy bizottságok között ifjúsági koordinációs tanács	önálló ifjúsági bizottság

Az önkormányzat több, igen fontos, ifjúságot érintő döntés meghozatalára készül. A kérdőívben kíváncsiak voltunk arra, hogy a válaszoló képviselők, külső szakértők és fiatalok melyik döntés meghozatalát mennyire tartják időszerűnek, szükségesnek. A legfontosabb feladatok a hosszú távú ifjúsági stratégiai terv megalkotása és elfogadása, az ifjúságsegítő intézmények közötti koordináció kiépítése, drogprevenciós program indítása és városban működő ifjúsági szervezetek támogatásának biztosítása (százfokú skálán kifejezve 81-87 pont a szükségességük). A feladatok megvalósításához legalább ilyen fontos az ifjúsági alap elkülönítése a költségvetésben. Az ifjúsági közalapítvány létrehozása, ifjúsági érdekegyeztető fórum életre hívása, a városi ifjúságkutatás megismétlése és az ifjúsági bizottság kialakítása csak a második körben válik időszerűvé, főállású ifjúsági tanácsadók alkalmazása valamint ifjúsági tanácsnok kinevezésének szükségességében pedig már bizonytalanok a válaszadók. Életkor mentén tekintve a döntéseket az derült ki, hogy a fiatalok valamennyi döntés meghozatalát szükségesebbnek vélik, mint a 30 éven felüli szakértők, képviselők.

Az ifjúságot érintő önkormányzati döntések meghozatalának szükségessége

	átlag	fiatalok	30 évnél idősebbek
ifjúságsegítő intézmények közötti koordináció	87	88	86
ifjúsági szervezetek támogatása	83	88	78
hosszú távú ifjúsági stratégiai terv elfogadása	81	82	80
drogprevenciós program indítása	81	83	80
ifjúsági alap elkülönítése a költségvetésben	79	84	73
Ifjúsági Közalapítvány létrehozása	68	67	69
ifjúsági érdekegyeztető fórum, kerekasztal összehívása	64	68	60
városi szintű ifjúságkutatás megismétlése	61	72	44
ifjúsági bizottság kialakítása	61	73	48
főállású ifjúsági tanácsadók alkalmazása	53	69	36
ifjúsági tanácsnok kinevezése	49	60	39

pontszám százfokú skálán

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a megkérdezett válaszadók mit várnak az ifjúsági

koncepciótól. A válaszok igen sokfélék voltak. A legtöbben alapvetően az ifjúsági szabadidős, kulturális és szórakozási lehetőségek bővülését és korszerűsödését várják el, illetve a fiatalok önálló életkezdésének elősegítését (munka, lakás). Többen úgy foglaltak állást, hogy a koncepciót végrehajtható cselekvési tervnek is ki kell egészítenie, operatív megoldási javaslatokat is kell tartalmaznia, mert csak így érheti el célját. Fontos elvárás az ifjúsági koncepcióval szemben hogy tegye lehetővé az érintettek együttműködését, illetve tartalmazzon olyan garanciákat, amelyek lehetővé teszik a fejlesztési programok folyamatos ellenőrzését, a fiatalok életének, problémáinak nyomon követését. Az ifjúsági stratégiának, koncepciónak az alábbi kulcsfogalmak köré kell rendeződnie a megkérdezettek szerint:

javaslat a koncepció alapelveire	javaslat konkrét témákra
hatékonyság fiatalok bevonása, aktivizálása megvalósíthatóság egységes ifjúságpolitika pontos helyzetkép operativitás folyamatos ellenőrzés, monitoring együttműködés, párbeszéd elvárások és lehetősége összhangja finanszírozás	érdekképviseleti rendszer szabadidős, szórakozási lehetőségek közösségi helyek nevelési problémák drogprevenció foglalkoztatás lakáshelyzet fiatalokkal foglalkozók helyzete fiatalok megtartása fogyatékosok helyzete

A megkérdezett szakértők és képviselők között teljes az egyetértés abban, hogy a város fiataljainak problémáit csak széles társadalmi összefogással lehet megoldani, s a fiatalokat a róluk szóló döntésekbe és a koncepció végrehajtásába egyaránt be kell vonni. Ugyanakkor az ifjúsági problémák kezelésénél szem előtt kell tartani, hogy az ifjúsági problémák megoldása nem képzelhető el a többi társadalmi probléma megoldása nélkül. A városi szintű ifjúságpolitika nem más, mint egyfajta gondolkodásmód, melyet a település felelősen gondolkodó vezetése a döntések során alkalmaz.

4. A fókuszcsoporthoz tartozó elemzés eredménye

Az ifjúsággal foglalkozó zirci szakemberek részvételével zajló fókuszcsoporthoz tartozó problémafeltárása során arra az indítókérdésre, hogy milyen ifjúsági problémákkal találkoztak a meghívottak eddigi munkájuk során több mint harminc problémafelvetés érkezett. A problémákról alkotott véleményekből az azonosakat összevontuk egy általánosabb, közös fogalom alá azzal a céllal, hogy érthető, gondolatilag kezelhető egységeket kapjunk. Így a zirci ifjúsági problémák alábbi szerkezetét kaptuk:

1. Családi háttér problémái	túlzott kényeztetés; családi háttér lanygulása; szülő-gyermek kapcsolat
2. Deviancia	csellengés; káros szenvedélyek; bűnözés; randalírozás; erőszak terjedése
3. Információs problémák	ismeretek hiánya; információ hiánya
4. Értékrendbeli problémák	emberi viszonyok torzulása; hitetlenség; értékrend torzulása; közömbösség; jövőkép hiánya; példaképek hiánya; közösségek hiánya
5. Attitűdbeli problémák	felelősségérzet hiánya; közömbösség; munkára való motiváltság hiánya; tudatosság hiánya; viselkedési problémák
6. Makrotársadalmi problémák	szabadidő eltöltésének hiánya; rendszertelenség; veszélyeztetettség; korlátok; pályakezdő munkanélküliség; manipulálhatóság; társadalmi figyelem hiánya
7. Az iskolai problémák	tanár-diák-szülő viszony; pályaválasztás; egyéni problémamegoldás

A kutatás szempontjából fontos tudnunk azt, hogy a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevői által felvetett ifjúsági problémák közül melyeket érzik legfontosabbnak a fiatalokkal foglalkozó szakértők. A többszemponú rangsoroló szavazás adatlapján kiválasztott és sorba rendezett legfontosabb problémához minden egyes résztvevőnél egy számértéket rendeltünk az alábbiak szerint: az egyes dimenziókban a legfontosabbnak ítélt probléma 5 pontot, a második helyre

szorult 4, a harmadik 3, a negyedik 2, az ötödik pedig 1 pontot kapott. Ezután az egyes konkrét problémataralmakat az előzőekben bemutatott hét területre vontuk össze. Mivel a fő kérdés a problémacsoportok közötti sorrend, s egy terület többféle problémát tartalmaz, a részpontszámok összeadásával jutottunk a végleges sorrendekhez.

A problématerületek fontossága a három dimenzió mentén

Szemponatok			
Rangsor-hely	Fiatalok	Önkormányzat	Felnőtt lakosság
1.	Értékrendbeli problémák	Deviancia	Értékrendbeli problémák
2.	Családi háttér problémái	Makrotársadalmi problémák	Családi háttér problémái
3.	Makrotársadalmi problémák	Értékrendbeli problémák	Deviancia
4.	Az iskolai problémák	Információs problémák	Attitűdbeli problémák
5.	Deviancia	Attitűdbeli problémák	Makrotársadalmi problémák
6.	Attitűdbeli problémák	Az iskolai problémák	Az iskolai problémák
7.	Információs problémák	Családi háttér problémái	Információs problémák

Megállapítható, hogy a legfontosabb ifjúsági problémák sorrendje jelentősen eltér a három dimenzió mentén. A fiatalok és a felnőtt lakosság szempontjából egyaránt az értékrend kérdése a legfontosabb problémahalmaz. Az önkormányzat szempontjából a deviancia a legfőbb probléma. A felnőttek és a fiatalok szempontjából egyaránt második legfontosabbnak elkönnyvelt családi háttérrel érintő kérdések az önkormányzat szemszögéből gyakorlatilag irrelevánsak. Ezzel szemben a makrotársadalmi problémák a második helyre sorolódtak az önkormányzati dimenzióban. A legszélsőségesebben a deviancia és a családi háttér kérdésének megítélése változik a három vizsgálati dimenzióban.

Az indítókérdés szempontjából kevésbé fontosnak minősültek az információ, az attitűd és az iskola világának problémái.

4. Rendelkezésre álló dokumentumok

A koncepció alkotás során több meglévő dokumentum tapasztalatára lehet építeni. A koncepciót alkotó munkacsoport rendelkezésére az alábbi intézményi és önkormányzati dokumentumok állnak rendelkezésre.

Intézményi dokumentumok

Intézmény	Dokumentumok
Benedek Elek Napköziotthonos Óvoda	- általános bemutatás - létszámadatok - nevelési program - szakértői vélemény a nevelési programról - SZMSZ - tájékoztató a működésről - alapító okirat - tájékoztató a 2000-2001-es tanévről
Reguly Antal Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola	- általános bemutatás - SZMSZ - tájékoztató a tanév indításáról (2000/2001) - alapító okirat - pedagógiai program és helyi tanterv - tájékoztató a 2000/2001 tanévről - szakértői vélemény a pedagógiai programról
Városi Zeneiskola	- általános bemutatás - létszámadatok - SZMSZ - beszámoló a tanévről (1999/2000) - alapító okirat - szakértői vélemény a pedagógiai programról - pedagógiai program és helyi tanterv - tájékoztató a 2000/2001-es tanévről
Városi Nevelési Tanácsadó	- általános bemutatás - szmsz - beszámoló a tanévről (1999/2000) - létszámadatok - alapító okirat
III. Béla Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola	- általános bemutatás - pedagógiai program - SZMSZ - alapító okirat - munkaköri leírások

	- belső ellenőrzési szabályzat - házirend - diáktanács szmsz-e - iskolaszék szmsz - megállapodás az intézmény fenntartásáról
Reguly Antal Szakképző Iskola	- általános bemutatás - létszámadatok
Bakonyi Gyermekvédelmi Igazgatóság	- általános bemutatás - létszámadatok
Városi Könyvtár	- alapító okirat
Stúdió KB	- alapító okirat
Reguly Antal Múzeum	- alapító okirat
Zirc Városi Családsegítő- Gondozó és Gyermekjóléti Szolgálat	- alapító okirat - beszámoló az 1999 évi tevékenységről - beszámoló a 2000 évi tevékenységről
Városi Művelődési Központ Kht.	- közhasznúsági jelentés (2000-ról) - 2001 évi szakmai tervek
Tanuszoda Kht.	- beszámoló a működési tapasztalatokról - könyvvizsgálói jelentés

Önkormányzati dokumentumok

- közművelődési koncepció (1999)
- beszámoló az ifjúság körében végzett 1998-99 évi tevékenységről és a további feladatokról
- Közoktatási intézményhálózat működtetési és fejlesztési terv (2000-2006)
- beszámoló az ifjúságpolitikai folyamatokról (2000)
- Sapard operatív program önkormányzati célkitűzései (2000)
- 5/2001 sz. r a Bursa Ösztöndíj szempontokról
- Tájékoztató a 2001 évi önkormányzati pályázati támogatások odaítéléséről
- 2001 évi költségvetés
- rendelet a helyi közművelődésről
- beszámoló a városban működő civil közösségek 2001. évi pályázati támogatási rendszerének tapasztalatairól
- Bursa Ösztöndíj rendelet, pályázati kiírás
- 2002 évi civil támogatás pályázati kiírása
- Közoktatási intézményhálózat működtetési és fejlesztési terv (2000-2006) módosított változata
- beszámoló az ifjúságpolitikai folyamatokról (2000-2001)

A fenti dokumentumok közül a koncepció készítése során különös figyelmet kell fordítani a nevelési, pedagógiai programokra, az intézményi profilokra, létszámadatokra és a létszámok várható alakulására, a már kész önkormányzati koncepciókra (pl. közművelődési koncepció), az ifjúságpolitikai folyamatokról szóló tájékoztatókra, a közoktatási intézményhálózat működtetési és fejlesztési tervére valamint a Sapard operatív program önkormányzati célkitűzéseire.